

УДК 658.2.004.68

ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасні умови структурно-інноваційних трансформацій економіки України, збільшення динамічності навколишнього середовища, підвищення рівня конкуренції, насичення ринку високотехнологічною й наукомісткою продукцією визначають необхідність забезпечення стабільного економічного розвитку національних товаровиробників. Відповідно, лише постійне здійснення інноваційно-інвестиційних процесів дозволяє підвищити ефективність використання потенціалу підприємства та його матеріально-технічної бази (сукупності засобів виробництва представлених у формі реальних активів, які забезпечують ефективне ведення виробничо-господарської діяльності підприємства). Разом з тим актуалізується потреба створення відповідного механізму управління, орієнтованого на рекурсивний перегляд й підтримку відповідності поточного стану матеріально-технічної бази вимогам ринку й умовам конкурентної боротьби, та його організаційного регламентування.

Тут слід наголосити, що проблематика управління розвитком саме матеріально-технічної бази підприємства (МТБП) майже вийшла з кола уваги сучасних дослідників. Так, існує досить багато робіт, що розглядають особливості формування механізму управління діяльністю підприємства в цілому [1, 2] та доводять потребу орієнтації на виділення бізнес-процесів й підпорядкування логістичній функції [3, 4]. Проте відтворення МТБП зводиться до розгляду плинності допоміжних процесів й процесів забезпечення, що нівелює аспект розвитку. Якщо ж розглянути дослідження категорії розвитку [5, 6, 7, 8], то переважна більшість з них зводиться або до відбиття змісту й сутності даного процесу [5, 7], або до виділення досить абстрактних контурів стратегічного управління [6], або до формалізованого відбиття закономірностей розвитку [5, 8]. Отже, саме відсутність комплекс-

ного підходу до розкриття проблеми розвитку матеріально-технічної бази підприємства та організації належного управління даним процесом обумовлює актуальність обраного напрямку дослідження.

Метою статті постало удосконалення теоретичних засад формування механізму управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства та розробка науково-методичних рекомендацій з його впровадження та використання. Основу розкриття мети дослідження складає розроблена мережна модель проблемної області, представлена на рис. 1, яка відбиває відношення між обраними автором онтологічними концептами. При цьому виділено факторні відношення причинно-наслідкових зв'язків (R_1), відношення включення типу "частина-ціле" (R_2) та відношення типу "фактор-результат" (R_3). Використання відносин другого типу (R_2) дозволило виділити як структуру безпосередньо МТБП, так і означити елементи механізму управління розвитком МТБП.

Формований механізм, якщо підтримати [9, с.12], можна представити як послідовність дій, спрямованих на досягнення певної цілі (удосконалення стану використання ресурсної бази та розширене відтворення наявного потенціалу) та як систему взаємозалежних елементів (правила взаємодії суб'єкта та об'єкта управління в контексті розвитку МТБП). Взаємозв'язок між означеними варіантами структурування механізму представлено на рис. 1. З точки зору ж розробки й впровадження означеного механізму, підтримуючи [10, с. 18-19], його слід розглядати як узгоджену множину інструментів та важелів впливу на процеси науково-технологічного відтворення потенціалу підприємства. Зрозуміло, що обраний в рамках механізму інструментарій повинен відповідати параметрам внутрішнього та зовнішнього середовища, умовам та обмеженням господарської діяльності підприємства. Оскільки відображенням обмежень діяльності є потенціал підприємства, то й головну мету управлінської діяльності, у аспекті предмету дослідження, можна звести до нарощування потенціалу підприємства (в межах ресурсної парадигми його визначення).

Рис. 1. Схема структурної моделі предметної області
 "Управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства"

За таких умов, орієнтуючись на представлений у табл. 1 морфологічний аналіз сутності категорії "потенціал підприємства", можна як визначити орієнтири для формованого механізму, так і ввести й сформулювати тлумачення поняття "потенціал матеріально-технічної бази підприємства". Враховуючи, що найбільш розповсюдженим є ресурсний підхід до визначення потенціалу, само його пропонується першочергово адаптувати до визначення даного виду потенціалу, який зводиться до спроможності задоволення потреб наявними у підприємства активами й засобами виробництва.

Таблиця 1

Потенціал підприємства як цільовий орієнтир МУРМТБП

Ознака	Характеристика потенціалу	Особливості МУРМТБП
Наявні ресурси	Узагальнена характеристика наявних у підприємства усіх видів ресурсів, які можуть бути використані для забезпечення життєдіяльності	Важелі управлінського впливу співвідносяться з ключовими ресурсами й компетенціями підприємства
Цільова спрямованість системи стратегічного управління	Обмежена кількість альтернативних, доповнюючи та навіть антагоністичних цілей функціонування й розвитку підприємства, які можуть бути ним досягнуті на наявній ресурсно-виробничій та організаційній базі	Система важелів орієнтується на узгодження параметрів техніко-технологічної підготовки виробництва з вимогами учасників спільної мережі створення цінності
Наявні резерви	Уособлює приховані підприємства щодо вирішення певних завдань	Пошук прихованих резервів й інтенсифікація діяльності
Ідентифіковані можливості	Діалектична єдність як можливостей, так і процесів їхньої реалізації, що можуть бути джерелом виникнення сталих конкурентних переваг	Розвиток МТБП передбачає подолання розриву між наявними й інституційно не обхідними можливостями

Окремо слід наголосити, що формування структури механізму управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства (МУРМТБП) дозволяє розглядати його як сукупність механізмів, об'єднаних певними правилами. Виділення елементів механізму слід підпорядковувати обраній структурі потенціалу підприємства, так як це представлено на рис. 2. Особливістю запропонованої схеми є рекурсивний перегляд (петля позитивного зворотного зв'язку) відповідності між потенціалом МТБП та потребами середовища в розрізі поданих у табл. 1 ознак.

Рис. 2. Схема процесу формування та структура механізму управління розвитком матеріально-технічної бази підприємства

Таким чином у статті запропоновано введення поняття потенціал матеріально-технічної бази виробництва й підпорядкування механізму управління підприємства розвитку даного виду потенціалу. Таке підпорядкування змінює предметну область дослідження й вимагає розробки відповідної системи інструментів та важелів впливу на параметри МТБП. Складність же ідентифікації відповідних елементів потенціалу є підґрунтям проведення подальших досліджень.

Література:

1. Вагина Е.Ю., Покидченко М.Г. Хозяйственный механизм: проблемы прошлого и настоящего. – М.: Знание, 1990. – 64с.
2. Кульман А. Экономические механизмы: Пер. с фр./ Общ. ред. Н.И. Хрустальной. - М.: Прогресс, 1993. – 192с.
3. Репин В.В. Бизнес-процессы компании: построение, анализ, регламентация. – М.: РИА "Стандарты и качество", 2007. – 240 с.
4. Фролова Л.В. Механізми логістичного управління торговельним підприємством: Монографія. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 322 с.
5. Раєвнева О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізми, моделі: Монографія. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2006. – 496 с.
6. Мельник М.Г. Основи стійкого розвитку. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2005. – 654 с.
7. Афанасьев Н.В., Рогожин В.Д., Рудыка В.И. Управление развитием предприятия: Монография. – Х.: ИД "ИНЖЭК", 2003. – 184с.
8. Бутник О.М. Економіко-математичне моделювання динамічних закономірностей розвитку систем: Монографія. – Х.: ВД ІНЖЕК, 2003. – 224 с.
9. Пономаренко В.С. Стратегічне управління. – Х.: Основа, 1999. – 620с.
10. Москаленко В.П. Финансово-экономический механизм промышленного предприятия. – Сумы: Изд-во "Довкілля", 2003. – 176 с